

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Recenzie:

**Gyuszi Sütő, *Am încercat*, Editura Exit, Cluj-Napoca, 2023, 460 p,
ISBN 978-606-9091-68-5.**

Gabriel-Virgil Rusu

How to cite this article:

Rusu, Gabriel-Virgil (2023) *Gyuszi Sütő, Am încercat*, Editura Exit, Cluj-Napoca, 2023, 460 p, ISBN 978-606-9091-68-5, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 21, pp. 252–253. DOI: 10.5281/zenodo.8367443

© 2023: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

față de Germania nazistă.” Laureat cu Premiul Nobel în 1920, „Hamsun a avut, în mod paradoxal, un impact profund și asupra naziștilor, ajungând să fie menționat ca scriitor preferat atât de Herman Hesse, cât și de Joseph Goebbels” (p. 224).

Samuel Beckett „a avut probleme de sănătate pe tot parcursul șederii sale în cel de-al Treilea Reich” (p. 241). Cu toate acestea a îndrăgit Germania și chiar a iubit „eroica Dunăre în Regensburg” (p. 242). Multe alte personalități literare au călătorit în Germania în perioada celui de-al Treilea Reich, de la Albert Camus la Max Frisch sau Sven Hedig.

În 1936 au avut loc jocurile olimpice, cu multe și diferite manifestări ale antisemitismului, chiar dacă mascate. Cu toate acestea,

„competiția sportivă nu a atras atât de mulți vizitatori pe cât speraseră naziștii. Totuși, afluxul străinilor în Berlin fusese fără precedent. [...] Profesorul afro-american W.E.B. Du Bois a scris: «mărturia vizitatorului obișnuit, care nu e vorbitor de germană, la Jocurile Olimpice este mai mult decât lipsită de orice valoare din orice punct de vedere»” (p. 276).

„Călătoria lui Du Bois în Germania ilustrează ambiguitățile care au caracterizat vizitele multor străini în cel de-al Treilea Reich” (p. 279). De fapt, aceasta este ideea centrală a lucrării de față. Bazată pe atente cercetări de arhivă, având o bibliografie impresionantă (de la studii savante, până la memorii și cărți de călătorie) și o listă extrem de utilă a celor mai de seamă călători ce au vizitat Germania celui de-al Treilea Reich, cartea Juliei Boyd este recomandată atât cercetătorilor și studenților în istorie, cât și publicului larg, fiind admirabil scrisă.

DOI: 10.5281/zenodo.8367434

Mihaela Gligor

Gyuszi Sütő, *Am încercat*, Editura Exit, Cluj-Napoca, 2023, 460 p, ISBN 978-606-9091-68-5.

Se spune că pentru a scrie o carte de memorialistică trebuie să atingi un anumit nivel de maturitate intelectuală, să-ți formezi un vocabular adecvat și să surprinzi mereu cititorul cu fapte și evenimente cu care acesta este în măsură să se identifice. Fie că este un volum memorialistic de tip biografic, fie că este tip jurnal, se cuvine ca autorul să dețină harul povestirii și să fie în măsură a istorisi cursiv, ritmic și constant întâmplările la care a fost martor și trăirile sufletești care l-au marcat, încercând mereu să extragă din acestea seva înțelepciunii.

Cartea lui Gyuszi Sütő, *Am încercat*, publicată în limbile engleză, maghiară și română (traducere de Valentin Apostol), are din toate acestea câte ceva. Autorul a reușit, prin cele 36 de capitole, incluzând aici fotografiile de din anexă și lucrările grafice create de artistul plastic Liza Dănilă, să ne facă să reținem alături de el aerul proaspăt al primăverii noastre (copilăria și adolescența din orașul Gherla, tinerețea din timpul studenției de la Cluj) și, mai apoi, maturitatea, când a lucrat ca inginer informatician la Fabrica „Precizia” din Săcele de lângă Brașov și instructor de schi în Poiana Brașov.

Au fost ani complicați, prezența de autor cu multă obiectivitate, dar și cu o doză substanțială de tristețe și de sumbru. De multe ori cuvintele scrise de Sütő, adevărul rostit de el cu mult curaj, taie nemilos și chirurgical societatea „Epocii de Aur” în care a trăit, cu toate lipsurile și închistările sale: frigul din sălile de clasă, subalimentația, ruda de salam primită „pe sub mână”, meciurile de fotbal recepționate cu antene contrafăcute pe dealul Feleacului, munca patriotică de la canalul Dunăre-Marea Neagră, lucrul făcut de mântuială, fuga din fața camionului condus de un șofer limitat și răzbunător, intoleranța și reaua-voință a unor profesori universitari, viața grea din armată, bătaia primită de la milițieni, intimidările Securității, aberațiile sistemului, ori prostia, corupția și obtuzitatea unor semenii. Societatea pe care acesta o reconstruiește din amintiri se aseamănă mult cu o închisoare a spiritului, dar și cu o închisoare fizică în condițiile în care atunci se putea călători în afara statului comunist doar în mod cu totul excepțional. De aici și exprimarea categorică a autorului din penultimul capitol cu ocazia interviului de la Ambasada SUA din anul 1990: *Vreau să fiu liber!*

Și totuși, atunci, în acele vremuri Sütő a găsit calea dificilă a fericirii: joaca din curtea blocului, aventurile din ograda bunicilor, micile nebunii cu prietenii de pe stradă, meciurile de fotbal din curtea școlii, plimbările relaxante cu bicicleta, viața de liceu și studenția, drumețiile din împrejurimile Gherlei, taberele de schi de la cabana Puzdrele sau cantonamentele de iarnă din Poiana Brașov, munca cu regretatul său tată – căruia îi poartă un respect și o dragoste nemărginită – la stupii de albine de la Fizeșul-Gherlii, dragostea mamei, căldura din vocea bunicii, competițiile de schi și, nu în ultimul rând, zâmbetul unei fete frumoase pe nume Ildiko, toate atât de frumos povestite de autor.

Stilul în care este redactat volumul este unul ușor și accesibil, ceea ce face lectura facilă, plăcută și atrăgătoare. Pentru Gyuszi Sütő munca a fost triplă: a conceput povestirile mentale, în limba natală maghiară, le-a redactat în limba engleză și tot el a corectat traducerea în limba română. Surprinde exprimarea de tip umanist a unui om format în spiritul disciplinelor reale, a unui maestru al formulelor matematice, al axiomelor și al demonstrațiilor de fizică și chimie. De aceea el nu omite să explice cititorului mecanismele de funcționare ale diferitelor aparate sau obiecte pe care el însuși le-a confecționat, de multe ori din nevoi stringente. Aceasta face ca demersul literar al autorului să fie unul particular și cu atât mai mult de apreciat.

Cartea este scrisă cu emoție și sinceritate, fără a cosmetiza nimic din întâmplările redată. În plus, grafica deosebită ajută cititorul să pătrundă mai facil în atmosfera povestirii. Ea însumează 36 de bijuterii literare, adevărate fotografii ori scurt-metraje ale perioadei comuniste, fiind un izvor documentar de mare valoare pentru cei care doresc să studieze aspectele societale ale epocii lui Ceaușescu. „Am încercat” este un *aide memoire* pentru cei născuți și educați în comunism care din păcate au uitat sau se fac că au uitat de privațiunile și restricțiile acelor vremuri, iar pentru generațiile mai tinere poate să fie o adevărată secvență de istorie, reală și pragmatică prin care autorul a istorisit întâmplările la care a fost martor și trăirile sufletești care l-au marcat, încercând mereu să extragă din acestea seva înțelepciunii.

DOI: 10.5281/zenodo.8367443

Gabriel-Virgil Rusu